

«Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια ως Φάροι Αειφορίας»

Στο πρώτο τέταρτο του 21^{ου} αιώνα και την αρχή της τρίτης χιλιετίας της σύγχρονης εποχής η Ανθρωπότητα αντιμετωπίζει μείζονα θέματα κινδύνων για το περιβάλλον, την κοινωνική ευημερία και την παγκόσμια υγεία. Πολλά από τα πρωτόγνωρα σε ένταση και κλίμακα αυτά προβλήματα δημιουργούνται από την απουσία επαρκούς κατανόησης, αναγνώρισης και συνειδητοποίησης των βαθιών και πολύπλοκων αλληλεπιδράσεων μεταξύ φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος με αποτέλεσμα την έλλειψη σωστής διαχείρισης του, περιλαμβανομένων των φυσικών πόρων και συνδέονται άμεσα με τις δραματικές ανισότητες της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης και τις αντίρροπες τάσεις αφενός προς πολιτισμική «ομογενοποίηση» και αφετέρου προς «περιχαράκωση».

Η ιστορική στιγμή που επικαιροποιείται η Χάρτα Αειφορίας των Ελληνικών ΑΕΙ χαρακτηρίζεται σε πλανητική κλίμακα από σειρά κρίσεων σε οικονομικό, οικολογικό, πολιτισμικό, πολιτικό και θεσμικό επίπεδο που συνδέονται αναπόσπαστα και με κρίση Αξιών. Στην Ελλάδα, οι κρίσεις αυτές είναι ιδιαίτερα αισθητές σε ένταση και βάθος λόγω της κλίμακας, των δομικών χαρακτηριστικών και της γεωγραφικής θέσης της χώρας. Παράλληλα ο αντίκτυπος των κρίσεων όσο και των επεμβάσεων για τη διαχείρισή τους στα διάφορα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας είναι άνισος.

Ο επαναπροσδιορισμός αξιών και προτεραιοτήτων στο πλαίσιο εξασφάλισης της κοινωνικοοικονομικής και περιβαλλοντικής σταθερότητας και προόδου προτάσσεται ως ανάγκη. Ο καθοδηγητικός ρόλος και ευθύνη των Πανεπιστημίων στην πορεία αυτή, παράλληλα με την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος τους, αποτελεί καθήκον και πρόκληση που συνδέονται άμεσα και με την δημιουργία κοινωνικά και επιστημονικά ενεργών στελεχών και δημιουργικών πυρήνων ικανών να συμβάλλουν όχι μόνο στην μείωση και επίλυση προβλημάτων αλλά και στην προώθηση ενός Αειφορικού μοντέλου ανάπτυξης που είναι απαραίτητο για το μέλλον της χώρας.

Οι δύο πρώτες δεκαετίες της τρίτης χιλιετίας έδειξαν ότι ο κόσμος μας αλλάζει ταχύτερα από ότι είχαμε συνειδητοποιήσει και ότι καμία κοινωνική, οικονομική και πολιτική πρόοδος δεν μπορεί να θεωρείται ασφαλής, εξασφαλισμένη και κατοχυρωμένη αν δεν καλλιεργείται. Τα Πανεπιστήμια είναι φυσικοί χώροι των διεργασιών αυτών.

Η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της είναι ήδη ορατές και συνεπάγονται τεράστιο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό κόστος. Η πανδημία του COVID αφενός έκανε εμφανές το μέγεθος των κενών και ανισοτήτων στο παγκόσμιο σύστημα υγείας, και αφετέρου είχε ως αποτέλεσμα την σχετικά γρήγορη ανταπόκριση της επιστημονικής κοινότητας και των εταιριών στην δημιουργία και προμήθεια εμβολίων καθώς και την ευρύτατη εισαγωγή των εξ αποστάσεως διαλέξεων και μαθημάτων που διατήρησαν σε ανεκτό επίπεδο την συνέχιση των Πανεπιστημιακών σπουδών σε συνθήκες lock-down.

Τα Πανεπιστήμια και η Παιδεία στο σύνολό τους επηρεάζονται από την κρίση αλλά ταυτόχρονα συνειδητοποιούν ότι μόνο με ένα ριζικό αναπροσανατολισμό της

λειτουργίας και του ρόλου τους σε σχέση με την Κοινωνία και την Πολιτεία μπορούν να συμβάλουν σε μια πορεία ουσιαστικής εξόδου από αυτή, αλλά και αποτελεσματικής αντιμετώπισης μελλοντικών κρίσεων και θεμελίωσης αξιοβίωτου μέλλοντος για τις επερχόμενες γενιές στον ορίζοντα της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Έχοντας υπόψη ότι:

- Η πορεία προς την Αειφόρο Ανάπτυξη σηματοδοτήθηκε από την Διεθνή Διάσκεψη του Ρίο ντε Τζανέιρο, το 1992, και την «Agenda 21» στο κεφάλαιο 36 της οποίας, αναγνωρίζεται ο ρόλος της Παιδείας όλων των βαθμίδων και τα Πανεπιστήμια καλούνται να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο. Στη συνέχεια, η ιστορική Διεθνή Διάσκεψη της Θεσσαλονίκης (1997) «Για το Περιβάλλον και την Κοινωνία» άνοιξε οριστικά το δρόμο για την Εκπαίδευση προς την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) σε όλες τις Βαθμίδες.
- Σταθμός και πλαίσιο για την εφαρμογή της ΕΑΑ στην Ευρώπη και την χώρα μας υπήρξε και η υιοθέτηση από τις 56 χώρες της UNECE (Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη), το 2005, στο Vilnius της Λιθουανίας της «Στρατηγικής για την ΕΑΑ» η οποία επιτάσσει στις Κυβερνήσεις και όλους τους σχετικούς φορείς να προωθήσουν την ΕΑΑ σε όλες τις βαθμίδες και ζητά από τα Πανεπιστήμια να «συνεισφέρουν σημαντικά μέσω της ανάπτυξης κατάλληλων γνώσεων και δεξιοτήτων» καθώς και της εν γένει αναμόρφωσης του παραδείγματος που αποπνέουν μέσα από την διδασκαλία, λειτουργία και διακυβέρνηση τους. Σημειώνεται, ακόμη, ότι ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα υπήρξε η υιοθέτηση της Μεσογειακής Στρατηγικής για την Εκπαίδευση της Αειφόρου Ανάπτυξης από τους Υπουργούς Περιβάλλοντος της Ένωσης για τη Μεσόγειο (Union for the Mediterranean – UfM, Αθήνα, 2014) και του Προγράμματος Δράσης της από τους Υπουργούς Παιδείας της Μεσογείου, Λευκωσία, 2016. Επισημαίνεται ότι τον Οκτώβριο του 2022, στην 9η Σύνοδο του Environment for Europe, οι Υπουργοί Παιδείας και Περιβάλλοντος της UNECE θα κληθούν να υιοθετήσουν το νέο Πλαίσιο Εφαρμογής της Στρατηγικής της UNECE για την ΕΑΑ μέχρι το 2030 καθώς και την επικαιροποίηση του Σχεδίου Δράσης της Μεσογειακής Στρατηγικής ΕΑΑ, επίσης με ορίζοντα το 2030.

Η ανάγκη προώθησης της εκπαίδευσης ως εξαιρετικά σημαντικού παράγοντα επίτευξης της Αειφόρου Ανάπτυξης και του ρόλου των Πανεπιστημίων σε αυτή αλλά και των αναγκαίων κατάλληλων αλλαγών στην ίδια την Ανώτατη Εκπαίδευση διατυπώθηκε ποικιλοτρόπως σε όλες τις Διακηρύξεις και τις Παγκόσμιες Διασκέψεις που είχαν λάβει χώρα και αποτυπώθηκαν στην Χάρτα των Ελληνικών Πανεπιστημίων για την Αειφορία του 2011.

Τρία ιδιαίτερα σημαντικά γεγονότα έλαβαν χώρα έκτοτε (μετά την υιοθέτηση της Χάρτας Αειφορίας των Ελληνικών ΑΕΙ) που συνδέονται με τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό του Αειφόρου Πανεπιστημίου, δεδομένου ότι τόσο η κλιματική κρίση όσο και η ολιστική προσέγγιση της Αειφόρου Ανάπτυξης επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα την Ακαδημαϊκή κοινότητα. Αυτά είναι:

α. η Συμφωνία των Παρισίων (2015),

β. η ομόφωνη υιοθέτηση των Στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης (17SDGs) του ΟΗΕ (2015),
γ. η υιοθέτηση του Παγκόσμιου Πλαισίου Δράσης της UNESCO για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη #ESDfor2030 (2021).

Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (υποστόχος 4.7) αναγνωρίζεται ως αναπόσπαστο στοιχείο του 4ου Στόχου Αειφόρου Ανάπτυξης (SDG4) για την ποιοτική Εκπαίδευση και βασικός παράγοντας για την υλοποίηση όλων των άλλων στόχων (SDGs).

Στο πλαίσιο αυτό έως το 2030, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι όλοι οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης, στο ευρύτερο πλαίσιο της οποίας συμπεριλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, κατάλληλα μοντέλα διαβίωσης, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την ισότητα των φύλων, την προώθηση μιας κουλτούρας ειρήνης και μη βίας, την παγκόσμια ιθαγένεια, την εκτίμηση της πολιτισμικής πολυμορφίας και την συμβολή του πολιτισμού στην αειφόρο ανάπτυξη.

Με δεδομένη την διαπίστωση ότι σε μία περίοδο όπου τα όρια του πλανήτη «συρρικνώνονται» ποικιλοτρόπως και τα προβλήματα και οι προοπτικές της αλλαγής του κλίματος, της φτώχειας, της πείνας, της μετανάστευσης, της υγείας, και ευζωίας, της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και, ασφαλώς, της παγκοσμιοποιημένης γνώσης αυξάνονται, η στενή συνεργασία των Ελληνικών Πανεπιστημίων μεταξύ τους και με τα αντίστοιχα Πανεπιστήμια σε Ευρωπαϊκή, Μεσογειακή και Παγκόσμια κλίμακα καθώς και με αντίστοιχα δίκτυα (όπως το UNU, GUNi, IAU, UNIMED, EMUNI, MEDIES, SDSN, MEDUNET, κ.λ.π) είναι επιβεβλημένη.

Η Σύνοδος των Πρυτάνεων που συνυπογράφει την παρούσα Χάρτα, με πλήρη επίγνωση της διαρκώς αυξανόμενης σπουδαιότητας του ρόλου που καλούνται να διαδραματίσουν τα Ελληνικά Πανεπιστήμια στη διασφάλιση ενός αειφόρου μέλλοντος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενστερνίζεται τις αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης, αποδέχεται τις Διεθνείς Συμβάσεις και συμφωνίες για όλους τους (17) Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης και της Agenda 2030, την Συμφωνία των Παρισίων, την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, την Ψηφιακή Επανάσταση, την Δεκαετία της Επιστήμης για τους Ωκεανούς και τον Θαλάσσιο Εγγραμματισμό (Ocean Literacy) καθώς και τα αποτελέσματα των σχετικών Διεθνών και Περιφερειακών Διασκέψεων για την Εκπαίδευση της Αειφόρου Ανάπτυξης και δεσμεύεται για την σχετική εναρμόνιση των προγραμμάτων και δράσεων των Ελληνικών Πανεπιστημίων προς τις αρχές αυτές.

Λαμβάνοντας, ως δεδομένα, το αξιολογικό ανθρώπινο δυναμικό των Πανεπιστημίων της χώρας και την ήδη επιτυχημένη εφαρμογή των αρχών της αειφορίας σε ικανό εύρος εκπαιδευτικών, ερευνητικών και λοιπών δράσεων τους, προκρίνει την υιοθέτηση της Προσέγγισης του Ολοκληρωμένου Ιδρύματος (Whole Institution Approach - WIA) προκειμένου τα Ελληνικά ΑΕΙ να εντάξουν άμεσα, ομαλά και προοδευτικά τις αρχές και Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης (ΣΑΑ) σε όλες τις εκφάνσεις και δράσεις των προγραμμάτων τους, καθιστώντας το ταχύτερο δυνατόν τα Πανεπιστήμια της χώρας «Φάρους Αειφορίας», πρότυπα και παραδείγματα των δυνατοτήτων της Αειφόρου Ανάπτυξης στην πράξη. Συγκεκριμένα τα Ελληνικά Πανεπιστήμια θα συνεργαστούν στενά και συστηματικά στους εξής άξονες:

1. Προγραμματισμός Εκπαίδευσης και Έρευνας για προώθηση της Αειφόρου Ανάπτυξης: Όστε μέσα από αυτές να απηχούνται και προωθούνται οι αρχές, απαραίτητες γνώσεις και πρακτικές της Αειφόρου Ανάπτυξης με γνώμονα την επίτευξη του ΣΑΑ-4 (περί ποιοτικής εκπαίδευσης) και υποστόχου 4,7 και τις μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνδέονται με (α) την αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων, (β) τη δημιουργία μιας πιο ανθεκτικής, χωρίς αποκλεισμούς, δημοκρατικής Ευρωπαϊκής κοινωνίας, προετοιμασμένης και ικανής να ανταποκρίνεται επιτυχώς σε απειλές, έκτακτα φαινόμενα και καταστροφές, (γ) την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών, (δ) την ανάδειξη της Ευρώπης σε μια κλιματικά ουδέτερη και ανθεκτική οικονομία, και (ε) ανθρωποκεντρικές ψηφιακές και πράσινες καινοτομίες μετάβασης.

Για την **Εκπαίδευση**, τα Ελληνικά ΑΕΙ μέσω της ίδρυσης, αναπροσανατολισμού, εμπλουτισμού και διαρκούς εκσυγχρονισμού των προγραμμάτων τους θα στοχεύουν στην μεγαλύτερη ανάπτυξη, ενίσχυση και προώθηση της γνώσης, των δεξιοτήτων, της κατανόησης, των αξιών και των ενεργειών που απαιτούνται για τη δημιουργία ενός κόσμου, ο οποίος παράλληλα και ισόρροπα να διασφαλίζει την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος, να προάγει την κοινωνική ισότητα, συνοχή και πρόοδο και να ενθαρρύνει την οικονομική ευημερία.

Στόχος τους είναι να εκπαιδεύουν κάθε φοιτητή τους παράλληλα με καθένα από τα επιστημονικά πεδία που θεραπεύουν, στη γνώση των αρχών και των μεθόδων της Αειφόρου Ανάπτυξης και την κριτική σκέψη και να καθιστούν κάθε απόφοιτό τους ικανό να αντιμετωπίζει υπεύθυνα και να προωθεί στον τομέα του και την ζωή του συνετές αποφάσεις σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο στα κρίσιμα ζητήματα ανάπτυξης.

Μέσα από κατάλληλα συναφή εκπαιδευτικά προγράμματα προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων και διαπανεπιστημιακών δικτύων αριστείας μεταπτυχιακών σπουδών θα ενθαρρύνουν την διεπιστημονικότητα και τις ποικίλες συνεργασίες μεταξύ Πανεπιστημίων, Ερευνητικών Ιδρυμάτων και Κοινωνικών Εταίρων.

Σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας τα Πανεπιστήμια είναι πρόθυμα να παρέχουν την κατάλληλη εκπαίδευση, σύμφωνα με τις αρχές της ΕΑΑ, σε όλους τους νέους εκπαιδευτικούς που προορίζονται για όλες τις βαθμίδες της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, να παρέχουν ευκαιρίες για την κατάλληλη κατάρτιση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών που ήδη υπηρετούν στην εκπαίδευση και να διευκολύνουν την εν γένει δια βίου μάθηση σύμφωνα με τις αρχές της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Ως προς την **Έρευνα**, τα Ελληνικά ΑΕΙ, θα ενθαρρύνουν περαιτέρω την διεπιστημονική αλλά και δι-ιδρυματική συνεργασία μεταξύ τους, καθώς και με ερευνητικά ιδρύματα της χώρας και του εξωτερικού στοχεύοντας στην ανάπτυξη υψηλής ποιότητας βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας, στους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς Στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης και μεταξύ άλλων, την ενέργεια, τους υδατικούς πόρους, το θαλάσσιο περιβάλλον, την βιοποικιλότητα, την υγεία και ποιότητα ζωής στις πόλεις και την περιφέρεια, την κυκλική οικονομία, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την φυλετική ισότητα, την διακυβέρνηση, την προστασία και προβολή της υλικής και

άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, καλλιτεχνική δημιουργία, κλπ. για την υλοποίηση των οποίων είναι επιθυμητή η σταθερή στήριξη της Πολιτείας, που θα πρέπει να αναδείξει ως στρατηγική εθνική προτεραιότητα την ενίσχυση της έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας σε όλους τους σχετικούς τομείς και κλάδους.

Για την προώθηση της έρευνας και καινοτομίας, απαιτείται ενίσχυση του επιστημονικού και θεσμικού υπόβαθρου για την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον και την κοινωνία μεθόδων και μορφών παραγωγής και κατανάλωσης σε συνδυασμό με την αξιολόγηση των κατάλληλων πρωτοποριακών/καινοτόμων ή/και «καθαρότερων» τεχνολογιών, των σχετικών δυνατοτήτων που παρέχουν και των ενδεχόμενων κινδύνων που ενέχουν, αλλά και για τον περιβαλλοντικό και ενεργειακό σχεδιασμό μεγάλης κλίμακας προσεκτικών επεμβάσεων στο δομημένο περιβάλλον με παράλληλη προστασία και ανάδειξη της Πολιτισμικής Κληρονομιάς και ποικιλομορφίας με τέχνο-οικονομική αρτιότητα, αισθητική συμβατότητα, σεβασμό στην κοινωνική ισότητα και τις προδιαγραφές ποιότητας ζωής.

2. Εφαρμογή των κατάλληλων Αρχών, Μεθόδων και Πρακτικών που προωθούν την Αειφορία μέσα στα Πανεπιστήμια: Όστε να καταστούν απτά υποδείγματα Αειφόρου Ανάπτυξης και να προβάλουν έγκυρα και πειστικά την εφαρμογή τόσο απλών όσο και προωθημένων αειφόρων λύσεων στην πράξη.

Αυτό θα επιτευχθεί με δέσμευση στην υιοθέτηση και υλοποίηση, από κάθε ΑΕΙ, μετρήσιμων στόχων στην προώθηση αειφορικού σχεδιασμού και προγραμματισμού αναβάθμισης των Πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων και υποδομών με μέτρηση, παρακολούθηση και μείωση του περιβαλλοντικού του αποτυπώματος, περιλαμβανομένων των τρόπων μετακίνησης, σύνδεσης με τις αστικές και περιφερειακές υποδομές, διαμόρφωση ελεύθερων και πράσινων χώρων, ορθολογική διαχείρισης υλικών και υπηρεσιών που επιτυγχάνουν την εξοικονόμηση ενέργειας και πρώτων υλών, προάγουν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ανακύκλωση, την σωστή/ασφαλή διαχείριση τοξικών, επικινδύνων ή μολυσματικών ουσιών και αποβλήτων, την προώθηση οικολογικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών υπηρεσιών σίτισης, την υγεία, ασφάλεια και πρόσβαση όλων των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας στις παρεχόμενες υπηρεσίες, την συμβολή των ΑΕΙ στην κυκλική οικονομία και εν γένει την ανάπτυξη, εφαρμογή και προβολή στους πανεπιστημιακούς χώρους τεχνολογιών, μεθόδων και πρακτικών καινοτόμων και ενισχυτικών της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Ιδιαίτερα σημαντική για τον άξονα αυτό είναι η συστηματική προσπάθεια ανταλλαγής και μεταφοράς τεχνογνωσίας μεταξύ Πανεπιστημίων και, όπου είναι δυνατόν, ο συντονισμός των δράσεών τους για επίτευξη οικονομιών κλίμακας και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των αειφόρων επεμβάσεων τους, πράγμα που μπορεί να υλοποιηθεί σχετικά εύκολα, βάσει των προβλέψεων του άξονα 4, (π.χ. μέσω της συγκρότησης κατάλληλου «Δικτύου Ελληνικών ΑΕΙ για την Αειφορία»).

3. Σχέσεις των ΑΕΙ με την Κοινωνία σε Τοπικό και Διεθνές Επίπεδο: Το άνοιγμα των Πανεπιστημίων στην κοινωνία με εκπαιδευτικές δραστηριότητες, δράσεις,

πρωτοβουλίες, εκδηλώσεις για γενικές και ειδικές ομάδες αναμένεται να συμβάλλει στην ουσιαστικότερη διάδραση κοινωνίας - Ακαδημαϊκής κοινότητας.

Με γνώμονα τη συνεργασία με όλους τους κοινωνικούς εταίρους, την τοπική και ευρύτερη Κοινωνία των Πολιτών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και την προαγωγή του δημόσιου διαλόγου, που εκτείνεται πέρα από την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, τα Πανεπιστήμια επιθυμούν να βοηθήσουν στην συνειδητοποίηση από την κοινή γνώμη, τόσο των προβλημάτων και κρίσιμων θεμάτων της εποχής μας, όσο και των δυνατοτήτων αντιμετώπισης τους μέσω διάδοσης αντικειμενικών θέσεων και απόψεων βασισμένων σε έγκυρα δεδομένα. Είναι πρόθυμα ακόμη, να διευκολύνουν τις τοπικές κοινωνίες στην λήψη κρίσιμων συλλογικών αποφάσεων για την αειφόρο ανάπτυξη. Τα ΑΕΙ έχουν ακόμη πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη και συνεισφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών για τις διαχειριστικές ανάγκες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και τις παραγωγικές διαδικασίες άλλων κοινωνικών εταίρων και κλάδων ώστε να προσεγγίσουν την αειφορία.

Στο πλαίσιο αυτό τα Πανεπιστήμια είναι αποφασισμένα να συμβάλουν στον αειφορικό προσανατολισμό και προγραμματισμό της χώρας, θέμα που αναμφισβήτητα εξαρτάται και από τις αντίστοιχες προβλέψεις και προθέσεις της Πολιτείας, ώστε να θεσπίσει κατάλληλα μέτρα και διαδικασίες επιστημονικής στήριξης στη λήψη πολιτικών αποφάσεων με ενεργό συμμετοχή των Πανεπιστημίων και των εκπροσώπων τους και συνεργασία στην διαμόρφωση και υλοποίηση τεκμηριωμένων περιφερειακών και αποκεντρωμένων πολιτικών που άπτονται της αειφόρου ανάπτυξης.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των φοιτητών/τριών στα θέματα των Στόχων της Agenda 2030, τόσο μέσω των σπουδών τους όσο μέσω της ουσιαστικής ενδυνάμωσης της ανοικτότητας και της αλληλεπίδρασης των Πανεπιστημίων με την Κοινωνία με ενίσχυση των πρωτοβουλιών και φορέων εθελοντισμού των ΑΕΙ, τόσο των φοιτητών όσο και των εργαζομένων στον Πανεπιστημιακό χώρο, καθώς και κάθε άλλης εθελοντικής πρωτοβουλίας στην κατεύθυνση οικολογικών δράσεων, βιώσιμης κινητικότητας και ενεργειακής εξοικονόμησης με πρότυπες και συμμετοχικές εφαρμογές.

Σύμφωνα με την Σύνοδο του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Οργανισμού Αμερικάνικων Κρατών στο Δουβλίνο (6/2022) που επισήμανε την αδήριτη ανάγκη τα Πανεπιστήμια να αποτελούν παραδείγματα συνετής δημοκρατικής διακυβέρνησης και κοινωνικής αλληλεγγύης, το ουσιαστικό άνοιγμα στην κοινωνία αποτελεί κεντρικό στόχο των Ελληνικών ΑΕΙ.

Η ισότητα, η κοινωνική ενσωμάτωση και η ιδιαίτερη φροντίδα για αποφυγή του αποκλεισμού των λιγότερο προνομιούχων ομάδων του πληθυσμού και των ευάλωτων φοιτητών και φοιτητριών (π.χ. φοιτητών/τριών με αναπηρία, προσφύγων και μεταναστών, ή ατόμων προερχόμενων από ομάδες χαμηλού ή μικρομεσαίου εισοδήματος), βρίσκονται στον πυρήνα των αντιλήψεων των Ελληνικών ΑΕΙ για την Αειφόρο Ανάπτυξη, καθώς επίσης και για την κλιματική δικαιοσύνη.

4. Διακυβέρνηση των Ελληνικών ΑΕΙ: Βασίζεται στις αρχές και στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης με προσήλωση στις αρχές του δημοκρατικού, εποικοδομητικού διαλόγου και της συναίνεσης, της απόλυτης διαφάνειας, του αμοιβαίου σεβασμού και

υπευθυνότητας, και της συμμετοχής όλων των παραγόντων της Πανεπιστημιακής Κοινότητας στη διαμόρφωση των πολιτικών Αειφόρου Ανάπτυξης, καθώς και των αρχών της αξιοκρατίας, της δικαιοσύνης και της αυτοδιοίκησης των Πανεπιστημίων και της Δημόσιας και δωρεάν Παιδείας. Κύριος στόχος των Ελληνικών ΑΕΙ είναι η εν γένει Διοίκηση των Πανεπιστημίων να είναι συμβατή με ένα σύστημα Ολοκληρωμένης Περιβαλλοντικής Διαχείρισης, για την προμήθεια και αγορά προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και διεξαγωγή/κατασκευή έργων με μειωμένο περιβαλλοντικό αποτύπωμα και ελαχιστοποιημένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, που να βασίζονται στους περιβαλλοντικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Για την αποτελεσματική διακυβέρνηση των δράσεων Αειφόρου Ανάπτυξης, τα Ελληνικά ΑΕΙ δεσμεύονται να προχωρήσουν στην δημιουργία Ειδικής Επιτροπής και υποστηρικτικού διοικητικού βραχίονα, π.χ. Συντονιστικού Οργάνου/Γραφείου Δράσεων Αειφόρου Ανάπτυξης σε κάθε ΑΕΙ, που θα έχει συντονιστικό ρόλο για τις δράσεις που αναφέρονται στους προηγούμενους τρεις άξονες αυτής της Χάρτας. Στις αρμοδιότητες του οργάνου αυτού θα είναι και η παρακολούθηση των κριτηρίων και δεικτών που προτείνεται να υιοθετηθούν από κοινού από τα Ελληνικά ΑΕΙ σε Εθνικό επίπεδο (π.χ. ως «Εθνικό Κατώφλιο Αειφορίας»), καθώς και όσων άλλων ενδεχομένως κάθε ίδρυμα επιθυμεί να υιοθετήσει για την καλύτερη προώθηση των δικών του στόχων, όπως επίσης και η παρακολούθηση του συνολικού οικολογικού αποτυπώματος κάθε ΑΕΙ, π.χ. με χρήση του προγράμματος EUSTEPS ή/και άλλων συστημάτων παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Προτάσεις για τα επόμενα βήματα

1. Πρόταση Προσδιορισμού Εθνικού «Κατώφλιου Αειφορίας»

Αξιολογώντας δεδομένα από την εκπαιδευτική και ερευνητική πραγματικότητα των Ελληνικών Πανεπιστημίων, όπως ο αυξανόμενος αριθμός ακαδημαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ερευνητικών έργων συναφών με τους στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης και η πληθώρα επιτυχών συμμετοχών σε διεθνείς αξιολογήσεις και δίκτυα για την Αειφορία, η Σύνοδος των Πρυτάνεων διαπιστώνει ότι οι συνθήκες είναι πλέον ώριμες για τη θέσπιση και υιοθέτηση μιας ενιαίας, εθνικής και κοινά αποδεκτής δέσμης κριτηρίων Αειφορίας («Κατώφλι Αειφορίας»), τα οποία προτείνεται να πληρούν κατ' ελάχιστο όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας με βάση τα οποία θα μπορεί να αποτυπώνεται και αξιολογείται η σχετική πρόοδος τους και να ενθαρρύνεται η δημιουργική απόκρισή τους στις προκλήσεις Αειφορίας που αντιμετωπίζει το περιβάλλον, η κοινωνία και η οικονομία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η μεθοδολογία και επιλογή της δέσμης κριτηρίων, (το «Κατώφλι Αειφορίας»), που θα συμφωνηθούν από Ειδική Επιτροπή/ομάδα εργασίας, ανοιχτή σε όλα τα Ελληνικά ΑΕΙ, προτείνεται να συνιστά κατ' ουσίαν ένα ελάχιστο κοινών προδιαγραφών συμβατών με

τις επικρατούσες διεθνείς πρακτικές και άρρηκτα συνδεδεμένο με τους Στόχους Αειφόρου Ανάπτυξης (ΣΑΑ) των Ηνωμένων Εθνών.

Επισημαίνεται ότι στο σύνολο τους τα Ελληνικά Πανεπιστήμια αναμένεται να αποκομίσουν σημαντικό όφελος αλλά και να προσφέρουν ωφέλιμο έργο μέσα από την θέσπιση και υιοθέτηση των κριτηρίων Αειφορίας. Το «Κατώφλι Αειφορίας» και η συστηματική εφαρμογή του είναι δυνατό να αποτελέσει υπόδειγμα εφαρμογής των ΣΑΑ στη διοίκηση, λειτουργία και πολιτική ενός δημόσιου οργανισμού καθώς και να καταστεί παράδειγμα προς μίμηση για λοιπούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και το κοινωνικό σύνολο εν γένει. Αναμένεται, ακόμα, να προάγει ουσιαστικά το αίτημα για ενίσχυση του θεσμικού ρόλου των Ελληνικών Πανεπιστημίων στη χάραξη πολιτικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα, σημαντικό θα είναι το όφελος που πρόκειται να αποκομίσουν τα Ελληνικά Πανεπιστήμια από την υιοθέτηση των κριτηρίων Αειφορίας λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι στην πλειονότητά τους ήδη μετέχουν ενεργά σε διεθνείς αξιολογήσεις, στις οποίες οφείλουν να επιδεικνύουν αποδεδειγμένη και μετρήσιμη πρόοδο στην επίτευξη των ΣΑΑ, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη μεθοδολογία αξιολόγησης Times Higher Education Impact Rankings, για τη συμμετοχή στην οποία η υποβολή δεδομένων για την επίτευξη του ΣΑΑ 17 (Συνεργασία για τους Στόχους Αειφόρου Ανάπτυξης) είναι απαραίτητη προϋπόθεση.

2. Πρόταση Συγκρότησης Δικτύου Ελληνικών ΑΕΙ για την Αειφόρο/Βιώσιμη Ανάπτυξη

Συγκροτείται Δίκτυο των Ελληνικών ΑΕΙ για την Αειφόρο Ανάπτυξη, από εκπροσώπους των Ελληνικών ΑΕΙ, που θα έχει ως αποστολή να είναι συμβουλευτικό όργανο της Συνόδου των Πρυτάνεων για όλα τα θέματα που προάγουν την επιστημονική γνώση, την έρευνα και την εκπαίδευση σε θέματα βιωσιμότητας και που αφορούν τους επιμέρους συλλογικούς στόχους της Συνόδου των Πρυτάνεων. Επιδιώκει να λειτουργεί ως ένα συμπεριληπτικό και διεπιστημονικό forum για τη βιωσιμότητα χωρίς αποκλεισμούς επιστημονικών πεδίων, απόψεων ή προσεγγίσεων, να διευκολύνει την ενιαία και αυτόνομη έκφραση των Πανεπιστημίων της χώρας στις διαδικασίες διαβούλευσης με Εθνικούς ή Διεθνείς φορείς διαμόρφωσης πολιτικών για την εκπαίδευση, την έρευνα, την καινοτομία και τη βιώσιμη ανάπτυξη και να προάγει τον δημόσιο διάλογο για την κατανόηση των αρχών, του περιεχομένου και των επιπτώσεων των εν λόγω πολιτικών.

Το Δίκτυο των Ελληνικών ΑΕΙ για την Αειφόρο Ανάπτυξη θα διοικείται δημοκρατικά σύμφωνα με τους κανονισμούς που το ίδιο διαμορφώνει κατόπιν εγκρίσεως της Συνόδου των Πρυτάνεων. Την διαμόρφωση των κανονισμών συγκρότησης, λειτουργίας και διοίκησης του θα επεξεργαστεί Ειδική Ομάδα Εργασίας.